

Jens Petersen

Dokud nás smrt

(výťah z románu)

Alex zdvihne kapesní zrcátko a prohlédne si svůj strhaný obličej, oškrábe si zuby klacíkem, tře si ramena, navlhčí obličej a oholí se pak poslední žiletkou ze zvlhlého jutového pytle. Pohlédne do zrcátka a setře si krev, konečně se narovná, rozkašle se a naslouchá vibracím hlenových vláken v průduškách. Vzduch je cítit zimou. Opře si vzadu ruce dlaněmi o bolavý kříž, pozoruje věže teplárny na druhém břehu, splaveniny v rákosí - vyčuhující větve, sněhem pokrytou hromadu suti, zamrzlou rybí zdechlinu. Ještě jednou se rozkašle a odplivne si do řeky.

Naproti ve stínu mostních pilířů stojí karavan. Ostatní kempaři už dávno odjeli, vrátí se zase brzy zjara, anebo už nikdy, protože někteří z nich už hodně zestárli. Chvějí se mu rty. Ještě dvě hodiny zbývají do poledne, říká si. Shrabal sníh z úzké cestičky, uhasil oheň v plechovém koši, ještě jednou proklestil už tak holé křoví a nakonec přelil starý benzín z agregátu do láhve od vody. Po nebi táhnou mraky. Na cestě u břehu sedí pes.

V noci se mu zdálo o Naně. Měla na sobě rubáš. Tělo drobounké a vyzáblé, ruce jako zrezivělé hrábě, položené na sobě a sepjaté na vyschlých prsou. Ležela na márách v místnosti s elektrickým světlem. Když se konečně probudil, válel se v zapáchajících dekách a v hlavě mu bzučelo, jako by měl horečku. Zašmátral po jejím těle, urovnal spacák, vzal ji za ruku a pohládl ji.

Nano, zašeptal.

Ted' dřepí na balvanu u břehu, přivřel oči a zaposlouchal se do mrazivého ranního jitra. Jsou sami; první turisté dorazí později, jen rozdrbaný pes se toulá v rákosovém houští, močí na hraniční kůl a odpajdá nakonec směrem k lesu, s hlavou až u země, se svěšeným ocasem, na řiti černou jizvu.

Alex zapálí plynový vaříč, zamíchá do kalné vody kafe a tablety z dispenzeru položí na stolek, dvě velké žluté, které chutnají hořce, k nim jednu bílou v cukrové slupce a s nápisem jednoho zbankrotovalého koncernu. Nana se krčí na matraci a s otevřenou pusou naslouchá symfonickému koncertu v rádiu. Alex si všimne, že dvakrát přimhouřila víčka.

Myslíš? řekne.

Ještě jedno přimhouření.

Tak dobře, řekne Alex. Hned to bude.

Sehne se a vezme z lednice jednu z bílých injekčních stříkaček na jedno použití. V jeho vnitřnostech se už několik dnů všechno stahuje, ještě nikdy neměl takové křeče, nikdy tak prázdnou a přitom těžkou hlavu, v které ho v jednom kuse bodalo a v níž mu škubalo a hučelo. Občas se mu zdá, že slyší hlasy. To by pak bylo po všem. Kdyby slyšel hlasy, už by neudělal jediný krok, ale je to jen takové mumlání, které většinou zase odezní do ztracena.

Přitlačí kanylu na jehlu a nasune ji pak skoro až k závěru flaštičky s morfiem. Je to příliš slabé, než aby to mohlo Naně ublížit, ani jí to pořádně neuleví od bolesti. Zaváhá, přejde pak krátkou vzdálenost od sporáku k posteli a slyší, jak mu bosé nohy pleskají po laminátu. Někdy se vidí, jak se neobratně snaží otevřít uzávěr nebo shrabat na podlaze

rozsypané tablety. Jak zpívá, něco předčítá nebo drží Nanu za ruku; jak ji podpírá a mluví s ní, úplně jako by se svou přítomností snažil stmelit něco, co prasklo a rozpadlo se na tisíc drobných tuhých částíček.

Nana se krčí na matraci a zírá do holé zdi. Poklepává ukazováčkem do rámu staré postele, metronom ze žil a šlach, potažený kůží.

Tady máš kávu.

Slabé přimhouření víček.

Dám ti do něj cukr.

Posadí se na kraj matrace a pozoruje ji, nakonec ji cípem deky utře pusou a položí jí na jazyk jednu tabletu za druhou. Trochu se předkloní a políbí ji na ochablá víčka. Nana zamžourá a zamlaská; přiloží jí zašpiněný hrnek ke rtům a pozoruje, jak jí káva teče po bradě a zanechává na dece jemné rozbíhající se skvrny. Hudba hraje dál; Mendelssohn-Bartholdy, pomyslí si Alex. Dřív ho moc nemusel, dneska je rád, že vyplňuje tuhle prázdnotu.

Venku už je zase ten pes.

Nana přivřela víčka.

Nemyslím, řekne Alex, že někomu patří. Myslím, že je sám.

Znovu, a hned třikrát.

No dobře, řekne Alex. Jestli sem zase přijde, vezmeme ho dovnitř.

Na stole ještě stojí talíř od jejích narozenin. Bílý chleba s uzenou rybou a několika listů hlávkového salátu. Alex už to jíst nechce. Nana nemůže. Pro psa, říká si; jen aby nezapomněl dát talíř před dveře, až budou odjíždět. Spatří na stěně skvrnu a přejeje přes ni rukávem. Naskládá šálky do skříňky, vyčistí si nos a nakonec vezme ze stolu zmuchlaný dárkový papír. Daroval jí prsten, jako pokaždé v minulých letech. Nana nosí třináct prstenů na šňůrce kolem krku, protože prsty má nateklé a zanícené. Alex hrál na kytaru, zapálil svíčku a nakonec se usadil za šachovnici a komentoval každý tah. Nana ho přitom sledovala s otevřenou pusou. Později jí předčítal ze svého deníku a masíroval jí teplou rukavicí ramena a záda.

Najednou se udělalo ticho. Baterie v rádiu se vybily. Alex začne všechno prohrabávat, cítí, jak se ho zmocňuje lehká panika. Hledá po zásuvkách, pod postelí, a dokonce nahlíží do odpadkového koše. Nakonec vyjme baterie ze žlutého plastického krytu, zatřese jimi a získá tak pár minut navíc. Tercie, kvinta: motiv mu přiletí k uchu a prolétne jím.

Potom jsou venku, nejdřív za vozem, kde Alex Nanu podpírá, když sedí na bobku a vyráží z úst zkondenzovaný dech. Čekají a je jim zima. Alex se předkloní, vidí díru v zemi a špičkou boty přes ni přehrne sních. Její bolesti sužovaný obličej, její vychrtlý zadek, mrazem zmodralé, dlouhé prsty... Měl zajet do vsi a koupit v lékárně parafinový olej; ale hlavou mu táhlo plno jiných věcí.

Na útržku balicího papíru si poznamenal:

1. Posbírat oblečení a vyprat.

To provedl už předešlého dne. Zašel k řece a vydrhl rejžákem její staré prádlo. Agregát byl ještě dost teplý, aby na něm stačilo uschnout; má teď na sobě svou sváteční košili. Ona si pak vezme pletenou vestu, kterou našli při své poslední cestě u moře.

2. Vyleštit boty

Také to už udělal - Naniny hnědé boty, samá rýha a rozšlápnuté, s vybělenou kůží.

3. Přibít okna

Ale k čemu? říká si teď. Co nashromáždili, rozkradou nebo přinejmenším rozryjí lidé, kteří přespávají na břehu řeky, grilují nebo se opíjejí. Jako by pár dřevotřískových desek mohlo někomu z nich v něčem zabránit... Alespoň hodinky strčil do obálky a daroval

čerpadláři na silnici do Engsieku.

Zanese ji dovnitř, posadí na stoličku a začne ji svlékat podprsenku, pletenou vestu a vlněnou sukni. Luskne jí v kolenu. V jednu chvíli sjede ke straně; jen tak tak se mu ji podaří chytit. Její pokožka je cítit vlhkou prstí a drobným štěrkem. Ta vůně je mu už tak důvěrně známá, že ji postrádá – fyzicky postrádá –, když je venku, na nákupu nebo v létě na rybách. Vstane, omluví se, že ji škrábl nehtem do kůže, a políbí ji na rty. Nakonec jí opatrně nasadí brýle na nos.

Jak ti je?

Přivření víček.

Pojedeme?

Venku zkontroluje pneumatiky a z kbelíku plného vody na mytí zalije chladič. Nakloní se nad chladným kovem, umyje čelní sklo, namaže pogumované plochy a promaže posuvnou střechu několika kapkami vosku na parkety. Pak se nakloní nad kapotou a pustí se do zaleštění stop minulých let na matném laku. Jestřáb. Kámen, který slétl na silnici k lesu z čistého nebe. Sevře rty, drhne a nemyslí na nic. Slunce vyhlédne mezi mraky, poprvé od začátku roku. Alex pohlédne ke karavanu, na jehož matném kovovém povlaku vytvářejí paprsky světlou šmouhu.

Jednou přes dálnici. Jas je oslepuje; oslnivá bílá, jen tu a tam vykukuje ze sněhu zmrzlá hnědá půda jako špinavý strup od neštovic. Na obzoru stožáry elektrického vedení, ztuhlá a nehybná. Za pahorky severně od kanálu začíná les. Náhle začne mžít, jako tenkrát, když se potkali; vyhodí blinkr, šlápne na brzdu a odbočí.

Myslel na to, že pojede, kam až to půjde, třeba až k Öresundu, a na nějaké okresce zamíří v plné rychlosti autem do mostního pilíře. Myslel na to, že jí dá ten jed, fenobarbital, v nějakém ponurém bytě v Curychu. Nechá jí ho vypít ze sklenice, zatímco proti ní bude stát nějaký cizí člověk s nepohnutou tváří. A žádá ji, aby předtím podepsala papír, že to opravdu chce. Pak viděl fotografie: jak lidé krouží očima, jak se jim zkroutí údy v posledním těžkém zápase. Všechny ty vteřiny, kdy člověk ví, že je mrtvý, a přece ještě žije, dobu, kdy pravděpodobně přemýšlí, možná lituje a v hlavě má ozvěnu tlukotu vlastního srdce.

Jedou na východ, k jezeru. Před Engsiekem je les. Na šestasedmdesátce, u polí, stojí starý mlýn.

Zastavíme, řekne Alex a zajede ke krajnici. Stočí okénko, vezme Nanin kabát a trochu ji na předním sedadle natočí, aby se mohla dívat ven. Má zamaštěné brýle. Sejme jí je, vyčistí papírovým kapesníčkem a nakonec jí je na nose pěkně srovná. Nana přivře oči a přikývne, alespoň si to Alex myslí.

Mlýn ještě stojí, ale přední část restaurace se sesula jako nafouklé lístkové těsto. Omítka už oprýskala, dveře visí v závěsech nakřivo a na zed' vedle okna načmárali kluci z vesnice různé průpovídky k počtě Hitlera a podobné pitomosti jako tenkrát, když se tu Alexovi rodiče setkali poprvé. Bylo to taky v zimě, pole byla zpustlá a chudá, mlynářské kolo ukradli vandalové, ve vyschlém řečišti ležel vyhladovělý mrtvý vlk. Noci strávili na dřevěné podlaze v kožešině, která přišla s rakví jeho dědečka z Kyjeva.

Pojedeme dál?

Přimhouření víček.

Alex vyhodí blinkr a jede.

Zastaví u semaforu a pak na pumpě, kde opět vystoupí a koupí tabulku kávové čokolády. Kousek odlomí, opatrně otevře Naně pusku a vloží jí čokoládu na jazyk.

Co říkáš? řekne.

Nana nic neříká, ale Alex jí vidí na očích, že jí chutná.

Pamatuješ si ještě, řekne, jak jsi na mlýně vařila?

Dušené červené zelí. Vařené telecí. Placky s lesními plody. Hrušky s polevou. Kachní

prsa na pomerančích. Pstruh z Westensee, jemuž rozpárala nožem břicho, když ještě mohla, aby vyjmula krvavé vnitřnosti. Nakupila je na hromádku a později z nich uvařila polévku. Alexovi se z toho dělalo špatně, ale nedal na sobě nic znát, vyšel raději ven a roztřídil bedýnky, zametl dvůr nebo vyleštil matná skla. Ale nikdy to dlouho nevydržel být sám; pokaždé se sehnutý vrátil do kuchyně, sedl si na stoličku a přihlížel, co Nana dělá. Pozoroval její ruce, poskvrněné a hladké, s nehty, které si ostříhala a opilovala, a někdy dokonce nalakovala. Zástěru. Dekolté. Její nohy v bílých sandálech. Ta žena s jemnou tváří, páchnoucí rybinou a s lesknoucími se prsty. Několikrát zničehonic vylezl na stůl, chytil ji za ramena a políbil; jednou se dokonce mezi mrtvými rybami milovali.

Opět zastaví u krajnice, dvakrát se zhluboka nadechne a strčí Naně do pusy ještě kousek čokolády. Vidí, že se mu třese ruka. Ze rtů jí tečou sliny. Zachytí je prsty a pak si je otře do kalhot.

Na dobu strávenou ve mlýně nikdy nezapomněli, na každodenní práci a na společně strávené večery. Později tam jezdili každou neděli. Nana už byla slabá, ale práh do jídelny byl nízký a Nana vážila pouhých čtyřicet kilo. Alex jí pokaždé zdvihl ze židle, přenesl ji jako nevěstu přes práh a posadil na židli. Majitel, který měl mlýn po nich, ho už mezitím zase prodal; ten nový je pokaždé poctil klobásou a colou. Většinou byli v jídelně sami; jen o prázdninách přijížděla občas jedna mladá rodina. Brávali si s sebou dalekohled po Alexově dědečkovi a pozorovali srnky, pasoucí se za soumraku na kraji lesa.

Chutná to, řekla jednou Nana a kousla do klobásy. Ten chlápek uměl vařit.

Invalidní vozík nikdy nechtěla. Berle ano, ale vozík ne. Když už nemohla chodit, uklouzl jednou Alex na příjezdu ke mlýnu; spadl naznak a narazil si přitom kostrč o dlažbu. Nana mu ležela na břiše a polekaně na něho třeštila oči skrz tónovací brýle. Počkala, dokud nevstal. Potom se hlasitě rozesmála. Po tvářích se jí kutálely slzy, máchala pažemi jako tučňák a smála se, Alex se smál s ní a pokoušel se ji zdvihnout ze studené země. Z okna kuchyně je zahlédl kuchař, hubený mladíček s knírkem pod nosem, a vyběhl jim nakonec z kuchyně na pomoc; Naně se mezitím slzy na bradě proměnily v led.

Alex zabočil na lesní cestu a zpomalil. Zdřevěněly mu nohy. Ruce i nohy, celé tělo ztratilo cit; nic neslyší a vidí jen cestu před sebou, na níž se třpytí rozbředlý sníh. Jako by schopnost udržovat kontakt se světem, kterou mají ostatní lidé, někam ustoupila. Mýtina prozářená sluncem. Zařadí jinou rychlost. Vtom se u okénka objeví stín, nějaký skaut, tlustý, s kšiltovkou a holí. Pozdraví. Alex se zarazí, ale pak pozdrav opětuje. Dva další skauti sedí zahalení do dek na kraji mýtiny na celtě a telefonují; v křoví si postavili stan.

Alex zastaví a vystoupí. Jsou všude, jeden z nich sedí dokonce na stromě a prohlíží si dalekohledem břízy na kraji lesa.

Dobrý den, řekne tlouštík s kšiltovkou.

Dobrý, řekne Alex.

Tlouštík pohlédne k vozu a mávne Naně na pozdrav.

Zabloudili jste?

Ne, řekne Alex. Jezdíme sem často.

My taky, řekne tlouštík.

No prosím, řekne Alex.

Co tedy chcete? řekne tlouštík.

Nic, řekne Alex.

Potřebujete pomoc?

Ne, děkuji, řekne Alex. Opravdu ne.

Co je s tou ženou? To je vaše žena?

Je dost nemocná.

Promiňte, řekne tlouštík.

V pořádku, řekne Alex.

Toho kluka zná; je to syn jednoho starého podivína, který se kdysi přátelil s jeho otcem. Kluk se na něho nejspíš už nepamatuje, to už je let, co se naposled potkali. Alexovi se vybaví nějaká oslava, obrovské kolo, cukrová vata a cirkusová čísla; stánek se žemlemi a čerstvou rybou, „přímo z mlýna“, z dob, kdy ještě patřil matce. Vidí matku, jak prodává ryby, zpočátku akurátní, v kroji, roky nato shrbená, v ruce cigaretu, rozčuchané vlasy, oči už ráno zarudlé od pití.

Proč neumře jako jiní, křičela tehdy na něho. Dej ji někam do domova, aby ses mohl starat o mlýn. Žít pro ni, pro mrzáka! My tě potřebujeme!

Plakala a držela Alexe za ramena.

Otec seděl vedle a zíral do země.

My ti přidáme, řekl, aby mohla jít do Rebergu. To není tak špatné. Nemůžeš nám přece zničit budoucnost!

Alex zařadí zpátečku a otočí vůz. Tlouštík stojí nehnutě na kraji cesty a salutuje. Na chvíli Alex uvažuje, jestli se nevrátit ke karavanu; cítí, jak mu po zádech stéká studený pot.

Co je? řekne. Co myslíš? Co máme dělat?

Pootočí zpětné zrcátko stranou a spatří v něm Nanin obličej, bez výrazu, s pohledem na silnici. Jedou chvíli rovně. Potom Alex zase zastaví, tentokrát o rozlehlého pole. V dálce je vidět železniční násep. Alex čeká skoro pět minut; kolem neprojde jediné auto. Zavře oči, naslouchá Naninu hvízdajícímu dechu, crescendo a decrescendu. Vytočí klíčkou střešní okno, pokouší se položit Naně na jazyk další kousek čokolády, ale třese se mu ruka a tabulka spadne.

Řekni něco, prosím.

Nana zírá nehnutě před sebe.

Odepne pásy, nejdřív její, pak svůj; pak jí rozmotá šálu a položí jí svou hlavu do teplé prohlubně pod bradou. Naslouchá jejímu dechu, celé minuty. Chce takhle zůstat navždycky, tenhle den, který je upršený a přesto slunečný, chce takhle ležet navěky, na jejích malých prsou, držet ji a poslouchat, jak dýchá, a myslet na to, na co myslí ona.

Potom vystoupí, jde ke kufru, vyndá krabici a strčí si chladnou pistoli do kapsy saka. Posadí se zpátky do vozu a otevře střešní okno. Pohladí Nanu po tváři, zakryje jí šálou obličej, přiloží jí ze zadu ústí k týlu a stiskne.

Jakmile stiskneš spoušť, počkáš, počkáš třicet vteřin. Přinutíš se na ni pohledět. Bude to těžké: dívat se na ni. Podíváš se, a pokud bude ještě dýchat a hýbat se, stiskneš spoušť podruhé: přečteš sis něco o příznaných smrti: některé se dostaví až za hodinu. Tolik času mít nebudeš. Nahmatáš jí tep, a bude-li mít otevřené oči, zavřeš je. Přitiskneš se k jejímu tělu, dokud bude ještě teplé. Potom si strčíš ústí do jamky pod bradu. Volnou ruku položíš na její ruku. A možná se budeš dívat do nebe.

Alex zírá ven čelním sklem. Něco jede po náspu. Nejdřív se mu v zorném poli objeví červené světlo, pak se před jeho vnitřním zrakem utvoří slovo VLAK. Obrátí se k Naně, strhne jí šál z obličeje a šťouchne do ní, zavolá ji jménem, ale kde byl předtím její obličej, vidí teď jen chuchvalec vlhkých vlasů a sražené krve. Křičí, přitiskne se k ní, pláče a křičí a tluče kolena a pěstí do přístrojové desky. Pistole mu upadla; Alex se po ní sehne, ale nemůže ji nahmatat. Podtlak v prsou mu sevře všechny orgány; křičí její jméno, sehne se, vyrazí dveře, klečí na promrzlé půdě a hledá uvnitř auta pistoli. Prokousne si dáseň. Konečně pistoli najde.

Vstane, odejde od vozu, na chvíli se zastaví. Neví, kde je, který je den ani jak se jmenuje. Pokouší se alespoň vzpomenout si na své jméno, na jedinou věc, která ho spojuje se světem, s ním samým.

Najednou si vzpomene na větu: *Potom si strčíš ústí do jamky pod bradu.*
Přiloží si pistoli pod bradu.

Nejdřív do auta, pomyslí si.

Vrátí se k autu, odtáhne dveře a vlezte dovnitř. To, co rozezná z Nany, zbledlo a je téměř průhledné. Opatrně do ní strčí; ruka se jí sveze z klína na ruční brzdu, ozve se tupý úder. Myslí si, že Nana dýchá. Zadrží dech a zahledí se jí na jeden pevný bod na hrudi. Možná dýchá.

Musí přivolat pomoc. Vidí vnitřek lebky, kde se krev srazila do černého chuchvalce. Opře se o opěradlo. Zhluboka se nadechne a přiloží si ústí pistole mezi obočí, na spánek, nakonec ji strčí do úst. Kde má srdce? Uprostřed, pomyslí si a přiloží ústí k hrudi. Musíš mířit přesně. Alex sedí v autě a zmocňuje se ho panika. Cíví na železniční násep, na pole před ním, jehož hnědě postříkaná bílá plocha se proměnila v chaos explodujících barev. Alex pláče a křičí, pak ztichne. Počítá pro sebe. Naslouchá, slyší tlukot vlastního srdce, a nechá pistoli klesnout. Vystoupí z auta, zůstane nejprve stát, a pak se pomalu rozejde. Nějakou chvíli jde a nemyslí na nic. Už na nic myslet nemůže. Míří k železničnímu náspu.